

La teoria del muntatge de Serguei Eisenstein

VÍCTOR OBIOLS

Diu en una mena de poètica llegendaria Gabriel Ferrater que Bertolt Brecht li va ensenyar que la

poesia es podia estar de molts luxes. Això Joan Brossa ja ho havia descobert pel seu compte feia temps, quan als anys 40 del segle passat va escriure *Em va fer Joan Brossa*. Diguem que el XX va ser el segle del desacomplexament poètic. El gran precursor, el comte de Lautréamont, havia definit l'espurna de la poesia en la imatge de la màquina de cosir damunt d'una taula de quiròfan. Tot i que el món encara va ple de versaires acomplexats, cal aplaudir sense reserves que dos poetes d'avui s'hi posin, explorin, frueixin i comparteixin. Tot per dir que, gràcies a la lloable iniciativa de les edicions del Pont del Petrolí, *Teresa la mòmia* és una realitat, i és un bull-bull que va des de les fórmules del fragment postmodern fins a l'apoteigma intemporal, passant pel florilegi metafísic (i/o patafísic), l'estrip, el sargit intertextual i el cosit quotidià, sense oblidar brodatures i realços que espeteguen i que fan un fogalleig vistent que dona teca al pensament i als sentits. Píndoles suaus i/o dures, iodes oceànics i verins de raconada ben païda. Les aventures a quatre mans sempre són fecundes, sobretot si els poetes són de mena diferent, com és el cas. De Caño se'n pot parlar perquè ja té un recorregut abrandat, i fa forat en un terreny obert, amb pulmó ample i alenar de *performer*. De Calvo se'n pot dir encara més, home d'ofici, de trajecte consolidat i encara amb molta pólvora a la cambra, d'ampli repertori.

D'aquesta aventura conjunta ells en podrien sens dubte contar fil per randa la casuística creativa. Al simple lector, però, no li resta sinó el goig de la pròpia lectura, de la qual hom no treu sinó allò que hi sap trobar. Instrument afinat, màquina muntada i enllaços realitzats, com diu Paul Valéry en un dels epígrafs del llibre. És aleshores quan pot produir-se l'acte. Aquest acte que permet que els poetes enxarxin en mots la "pols misteriosa" de què parla Josep Pijoan, l'amic de l'ànima de Joan Maragall, en uns versos que també fan funció d'epígraf a *Teresa la mòmia*.

TERESA LA MÒMIA
LLUÍS CALVO I
DAVID CAÑO
EDICIONS DEL
PONT DEL PETROLÍ
48 PÀG./8€

COMMONS WIKIMEDIA

Jaime Vándor: sobreviure al nazisme

XAVIER CASALS

"Si alguna cosa hem après del segle XX, és que la cultura no és cap salvaguarda contra la barbàrie", afirma Jaime

Vándor, un polifacètic intel·lectual i filòleg que ha estat 45 anys professor de la Universitat de Barcelona. Avala l'afirmació amb la seva peripècia vital marcada per l'origen jueu, que exposa en una entrevista a *Una vida al caire de l'Holocaust* (a cura de Jaume Castro, responsable de la comunitat barcelonina de Sant'Egidio).

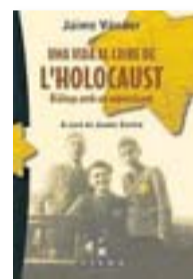
Nascut a Viena el 1933, l'annexió d'Àustria pel Tercer Reich el 1938 va dur la seva família a marxar a Budapest i el pare va anar a Barcelona per mirar d'instal·lar-se tots aquí. Però en esclatar la Segona Guerra Mundial el 1939, el Jaime, el seu germà Heinz i la mare van quedar atrapats a Hongria durant el conflicte. Allí

patiren la persecució antisemita, que va arribar a l'extrem amb l'ocupació alemanya del país el 1944. Tot i evitar els camps d'extermini, van perdre més de 150 parents i persones properes i la comunitat jueva local va passar de 825.000 membres el 1941 a 260.000.

Les víctimes: només morts?

El present testimoni aplega elements d'interès remarcables, com l'esment a la gent anònima que va auxiliar els perseguits. Vándor explica que cada família jueva en tenia una de "cristiana amiga que l'ajudava amb el que li era possible" i recorda la proesa de dos diplomàtics de la legació espanyola (Àngel Sanz Briz i l'italià Giorgio Perlasca) que van aconseguir salvar prop de 5.200 jueus pel seu compte i mai no se'n van vanter.

Però des de la nostra òptica l'aspecte més rellevant del relat és pa-

UNA VIDA AL CAIRE DE L'HOLOCAUST
JAIME VÁNDOR
VIENA/EDICIONES INVISIBLES
128 PÀG./16€

lesar un fet sovint desapercebut: que les víctimes del hitlerisme no es van reduir als morts, sinó que –com diu Vándor– també van incloure "els centenars de milers de persones que van aconseguir emigrar a temps, però que van perdre la pàtria, els béns i part dels seus familiars".

Precisament, la seva crònica mostra com les penalitats dels jueus no van acabar amb la derrota de l'Eix. La mare va estar a punt de ser violada pels soldats soviètics el 1945 i es va separar temporalment del Jaime i el Heinz. Tots dos van quedar sota cura de pagesos que en uns casos els van cuidar i en d'altres els van explotar. Reunits altre cop mare i fills, el 1947 no els va ser fàcil retrobar-se amb el progenitor a Barcelona: arribats a Suïssa, els van denegar un visat per travessar França i van haver de demanar diners a amics per viatjar en avió.

Sobreviure a la guerra

El retrobament no va ser feliç. El Jaime, amb 14 anys, va tenir una adaptació difícil a l'escola. Va trobar l'urbs "molt pobra" en comparació amb Budapest i la relació amb el pare (després de no veure'l des dels sis anys) va ser difícil. Hi contribuï que no tot el que els havia promès "era cert", un fet que els va causar "una gran decepció", i que tampoc va "volar saber mai res de l'Holocaust" i del que havien patit. Les cuites de la guerra, a més, van durar fins al 1960: en caducar els passaports hongaresos la família va esdevenir apàtrida fins a assumir la nacionalitat austríaca, ja que els va ser negada durant anys l'espanyola en mancar-los fe de baptisme.

Finalment, Vándor reflexiona sobre qüestions que transcendeixen el vessant personal: per què durant dècades els jueus perseguits no van relatar el seu patiment? Què implica l'ús dels termes *Holocaust*, *genocidi* i *Xodà*? Té avui alguna responsabilitat la societat que va infantar el Tercer Reich? El resultat és un testimoni recomanable per copsar el dolor i desarmelament que va generar el nazisme en els seus supervivents, adreçat a un públic ampli i escrit amb una prosa fluïda que permet llegir-lo d'una tirada.

Tots els colors del negre

MARINA ESPASA

amb un d'ells al mig del cercle i els ulls tapats per una bena que ha d'identificar els altres. El pintor aragonès pintava una classe de privilegiats que es divertien com volien. El novel·lista Isaac Rosa (Sevilla, 1974) planteja un joc més fosc i més contemporani per a uns adults a qui els privilegis han esclatat a la cara: la generació dels que ara freguen els quaranta anys –la seva– s'ha trobat enmig d'un temps desconcertant i exigent, i ha de lluitar en una guerra per a la qual gairebé no té armes: ni seguretats eco-

Al quadre de Francisco Goya *La gallineta ciega*, uns aristòcrates d'expressió bovina juguen a la vora d'un llac,

nòmiques, ni conviccions ideològiques, ni confiança en el futur. El més interessant de la proposta de Rosa és que, en lloc de recórrer a l'individualisme, planteja la possibilitat que sigui un grup –i un grup d'amics, no una família– qui planti cara als fantasmes de cada dia: la soledat, la rutina, la manca d'amor, les pors o les injustícies d'un sistema en ebullició. Si algun llibre reflecteix la urgència i el desassossec del nostre temps, és aquest.

Un estil robust i sensual

Aquest reflex és en el fons i en la forma, en el tema i en el to: les frases són tan llargues que deixen sense alè, prou robustes per suportar el pes del que descriuen però alhora d'una sensualitat fora del normal, com si la textura de les paraules

LA HABITACIÓN OSCURA
ISAAC ROSA
SEIXBARRAL
250 PÀG./18€

s'hagués empeltat de les cortines de vellut que tapen l'entrada de l'habitació fosca on passa de tot. El narrador muta i es desdobra, i tan aviat és una primera persona del plural masculí o femení, com s'adreça en segona persona a un personatge que s'assembla perillosament al lector. En aquesta transformació permanent rau un dels mèrits (i n'hi ha molts més) de l'obra: si ja res no és segur ni unívoc, per què ho ha de ser un narrador? Si de cas, posaríem un petit però al desenllaç i al personatge de l'informàtic Jesús, a qui falta una mica més de gruix que n'expliqui millor les motivacions. Una minúcia, si es compara amb la força i la capacitat transportadora d'un llibre que ens fa sentir la por de quan ens quedem a les fosques, fent tentines, i no sabem si tornarà mai la llum.